

שאלות ותשובות

דישמע משה

שאלות אקטואליות בהלכה למעשה שעלו על שולחנם של פוסקי זמנינו שליט"א

חג הפסח תשפ"ד

האם מותר לומר לגוי לפתוח את המקפיא כדי להוציא ממנו חמץ בערב פסח?

א. שאלה: מעשה שאירע בשבת הגדול שחלה בערב פסח, באחד שנזכר בשבת בבוקר שבמקפיא שלו יש חמץ, והוא אינו יכול לפתוח את המקפיא בשבת מפני שיש בו נורה הנדלקת בעת פתיחת הדלת. ובדרך כלל אינו טורח לבטל את הנורה מפני שבמקפיא זה הוא מאחסן אוכל שאינו מבושל שאין לו שימוש בו בשבת, אולם כעת הוא רוצה להוציא את החמץ בטרם תגיע שעת איסורו, והוא שואל האם יש דרך לעשות זאת ע"י נכרי וכדו'.

תשובה:

והגאונים רבי שמואל אליעזר שטרן ור"ע פריד שליט"א השיבו שאף באיסור דאורייתא יש להתיר אמירה לעכו"ם מפני שאין כאן מלאכה בידים אלא בפסיק רישא, ויש מתירים אמירה לעכו"ם בפסיק רישא. והראה לי **הגר"ע פריד** את דברי המ"ב (סימן רנ"ג סק"א): ואף שאין מתכוין לזה פסיק רישא הוא ואפילו ע"י א"י יש מחמירין בזה עיין במ"א וא"ר ומ"מ נראה דלצורך שבת יש לסמוך ע"ד המקילין ע"י א"י, ע"כ. ובס"ק צט כתב: ואף דהוי פסיק רישא לגבי התבשיל שנתחמם ממילא, מ"מ באמירה לא"י דהוי שבות דלית בו מעשה לא מחמירין כולי האי ושרי אף בפסיק רישא, ע"כ.

ובסימן רע"ז סקט"ו כתב על מש"כ השו"ע ס"ג שכח נר על הטבלא, מנער את הטבלא והוא נופל, אפי' אם הוא דולק, רק שלא יכוין לכבותו. וכתב הרמ"א דטוב לעשותו ע"י גוי, וז"ל המ"ב: ואז אפילו בנר של שמן שרי דבמקום שאין מתכוין שרי ע"י א"י אפילו הוא פסיק רישא, ע"ש. ולכן יש להקל בנידון דידן שהוא צורך מצוה לומר לגוי.

[א.ה. ידועים דברי הגר"שז איערבך צוק"ל בשו"ת מנחת שלמה ח"א סימן צא שהדלקת הנורה ע"י פתיחת דלת המקרר אינה בגדר פסיק רישא אלא בגדר מעשה בידים, מכיון שאת הנורה הזאת מדליקים רק באופן הזה וזו צורת המלאכה, וכל פסיק רישא יש בו שינוי בצורת המלאכה].

עוד ציין **הגר"ע פריד** למש"כ המ"ב (סימן תמד סקט"ז) גבי נתינת החמץ לגוי בשבת שחל בערב פסח: יכול ליתנו וכו' - במתנה גמורה ושריין זה בשבת לצורך מצוה כדי שלא יהיה החמץ ברשותו, ע"כ. הרי שהתירו לעבור איסור דרבנן של מתנה בשבת כדי שלא לעבור על בל יראה. ואף שהבאנו לעיל שאסור לעבור על אמירה לעכו"ם לצורך זה כמפורש בשו"ע שם, מכל מקום כאן שאינו אומר לו לעשות מלאכה בידים אלא בדרך פסיק רישא בלבד, בודאי יש להקל בזה לכתחילה. וכן אמר לי **הגאון רבי אברהם דינפלד שליט"א**. ואמר לי **הגר"ע פריד** שע"פ הנ"ל יש להתיר גם ביו"ט עצמו ולא רק בערב יו"ט כמו שכתבתי לעיל.

והגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א אמר לי שאם אין גוי יש להתיר ע"י

הורו הפוסקים שליט"א, שבנורות הישנות שהיו במקררים (נורות ליבון) שהיה בהם חוט להט שהדלקתו היא בגדר הבערה ויש בה איסור דאורייתא לכו"ע, בודאי אסור אף לומר לנכרי לפתוח את המקפיא, דה"ל שבות במקום מצוה ואסור. וכן הדין לדעת החזון איש שבכל סגירת מעגל חשמלי יש איסור דאורייתא משום בונה. ויש ללמוד דבר זה ממש"כ השו"ע (סימן תמד ס"ו): ואם נשאר פת יכול ליתנו לא"י על מנת שלא לצאת בו לרשות הרבים. וכתב המ"ב (סק"ז): ולאפוקי היכא דאמר לו ישראל בהדיא דאסור משום שבות דאמירה לעכו"ם, ע"כ. הרי שאסור לומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא כדי להוציא החמץ מרשותו בשבת.

אולם לדעת רוב הפוסקים שסגירת מעגל חשמלי אין בה אלא איסור דרבנן, ובנורות המצויות בימינו שהן נורות לד וכדו' ואין בהן חוט להט אין יותר מאיסור דרבנן בהדלקתן וכיבויין, יש להתיר אמירה לעכו"ם לפתוח את דלת המקפיא ולהוציא את החמץ ולחזור ולסגור את הדלת, דחשיב שבות דשבות במקום מצוה.

ואני הוספתי שלכאורה היה נראה שאם היה נזכר בדבר ביו"ט עצמו לא היינו מתירים לו אמירה לעכו"ם אף באיסור דרבנן, מכיון שכבר ביטל את החמץ בלבו, וכעת יש מחיצה בינו לבין החמץ, שהרי אסור לו ביו"ט לפתוח את דלת המקפיא, ושוב אינו מחוייב להוציא החמץ מביתו, וכמו שכתב בשו"ע הרב (סימן תמו ס"ה): ואם מצא חתיכת חמץ בביתו ביום טוב או בשבת אפילו יש בה כזית לא יבערנה בו ביום אלא יכפה עליה כלי עד הערב לכסותה מן העין שלא ישכח ויאכלנה ובערב יבערנה, ע"כ. אבל אם נזכר בשבת, אע"פ שגם בזה כתב השו"ע הרב (סימן תמד ס"א): 'ואם אין נכרי ליתן לו או שכבר הגיע שעה ששית שאסור ליתנה לנכרי יכפה עליו כלי עד מוצאי יום טוב ויבערנו, מ"מ לכתחילה בודאי מחוייב לבער את החמץ מן העולם, דהרי ביום י"ד יש מצות עשה דתשביתו, וחז"ל אסרו לסמוך על הביטול בלב אם יכול לבער מן העולם, ולכן אמירה לגוי באיסור דרבנן חשיבא שפיר שבות דשבות במקום מצוה ומותרת.

קטן, וכמו שכתב השו"ע הרב (סימן שמג ס"ו): ואף אם אין התינוק צריך לכך אלא שהגדול צריך לכך שיעשה לו תינוק איזה דבר האסור מדברי סופרים אין איסור לפי סברא זו ליתנו לו שיעשהו לו, אלא כשנותנו לו בקביעות תדיר, שיש לחוש שמא יתרגל התינוק ויסרך בעשיית דבר זה ויבא לעשותו אף כשיגדיל, אבל כשנותנו לו באקראי בעלמא אין לחוש לכך, רק שיהיה בענין שאין בו איסור מה שעושה בשבילו כמ"ש בס' של"ד כגון לצורך מצוה, ע"כ.

והוסיף הגרא"מ גרין דיש למצוא צד היתר נוסף בדבר, אם הקטן עושה הדבר להנאתו, כגון שיש ממתק במקפיא ונותן לקטן רשות ליטלו לעצמו, וזה בודאי עדיף טפי, וכמו שכתב השו"ע הרב שם ס"א: קטן העובר על דברי תורה להנאתו כגון שאוכל נבלות או שמחלל שבת לצרכו אין בית דין מצווין להפרישו. ומ"מ היתר זה שייך רק בקטן שאינו בנו, אבל אם הוא בנו מחוייב

להפרישו מאיסור דאורייתא כמו שכתב השו"ע הרב שם ס"ב, ואף בדברי סופרים שאם אינו מפרישו אין מוחין בידו, מכל מקום בודאי אסור לו לצוות עליו להדיא לעבור על איסור מדברי סופרים.

והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א אמר לי שכל דבר שהקטן עושה בדרך מתעסק, שאינו עוסק במלאכה עצמה אלא עוסק בדבר אחר והמלאכה נעשית, אף אם הוא פסיק רישא שלגבי גדול חשיב כמתכוין, מכל מקום לגבי קטן אין בו דין חינוך ומותר לומר לקטן לעשות זאת. והראה לי מש"כ בתשובות והנהגות (ח"א סימן רל, ח"ג סימן פב) בענין זה שכתב להתיר. ובארחות רבינו (ח"א עמ' קמד) כתב שהקהילות יעקב התיר לצוות לקטן לעשות מלאכה באופן של פסיק רישא מהאי טעמא. וקטן לענין זה כתב בארחות רבינו שהוא עד שש שנים.

האם מותר למכור בפסח רכב שנמכר לגוי במכירת חמץ?

ב. שאלה: אדם שברשותו רכב שעומד למכירה, והרכב מוחזק בחמץ, ובעל הרכב לא רצה לנקותו לקראת פסח ולכן מכרו לגוי ב"ג בניסן כדי להיפטר מחובת הבדיקה. והנה בתוך חול המועד פסח נזדמן לו קונה במחיר טוב שמעוניין לקנות את הרכב, ורוצה לנסותו ולבדקו כבר בימי חול המועד, והדבר הוא דבר האבד, שקרוב לודאי שלא ימצא קונה במחיר כזה לרכב. האם מותר לו לתת לקונה לבדוק את הרכב ולחתום אתו על הסכם מכירת הרכב בעת שהרכב מכור לגוי, או שצריך ליטול רשות מהגוי, ושמא אפי' בנטילת רשות לא מהני.

למכור את הרכב בימי חול המועד, ואין בזה כל סתירה למכירה שמכר. ואף להראותו לאחר מותר בלא נטילת רשות מן הגוי, שהרי אינו מפקיע בזה את המכירה כלל.

והגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א ענה, שבמכירת חמץ המוכר מוכר את החמץ עצמו ומשכיר את המקום שבו מונח החמץ. וא"כ הרכב מושכר לגוי לכל ימי הפסח, והמשכיר את ביתו יכול למוכרו בתוך ימי השכירות על מנת שהבית יעבור לרשות הקונה כאשר תיגמר השכירות, וכך בעל הרכב יכול למכור את רכבו לאחר על מנת שהרכב ייכנס לרשותו לאחר תום ימי השכירות שהם ימי החג. והסכים עמו **הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א**, ובפרט שזו שכירות לזמן קצוב רק לפסח. והוסיף דלפי זה אסור ליתן לקונה את הרכב לנסיון ובדיקה בימי חול המועד, שהרי לענין ההשתמשות ברכב בודאי הרכב מושכר לגוי, ואין לישראל זכות לעשות בו כל השתמשות שלא מדעת הגוי.

[ונמצא דהכל תלוי באופן המכירה, דאם מוכר הרכב עם החמץ לכו"ע אינו יכול למוכרו לגוי בתוך הפסח. ואם מוכר את החמץ ומשכיר את הרכב, יכול למוכרו ואסור לנסותו בלא רשות הגוי. ואם מוכר את החמץ בלבד, יכול אף ליתנו לגוי לנסיון].

תשובה:

הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א ענה, שמותר למכור את הרכב בימי חול המועד על מנת שהמכירה תחול לאחר החג, וה"ל מכירה מעכשיו לאחר זמן. ולהראות את הרכב לקונה לנסותו ולבדוקו בימי חול המועד אסור, אם לא נטל רשות מפורשת מהגוי על כך.

ודעת הגאון רבי שלמה זלמן אולמן שליט"א, שאסור למכור את הרכב בימי חול המועד, ואסור להראותו לקונה אפי' אם יטול רשות מן הגוי, שהרי הוא מברר בזה שאין מכירתו מכירה גמורה, שהמוכר את רכבו לגמרי אינו חוזר ומוכרו לאחר בתוך הזמן, וכל שכן שאינו נוהג בו כבעלים להראותו לקונה וליתן לו לנסותו ולבדוקו. ומכיון שמכירת חמץ היא מכירה גמורה לכל דבר, אין כל היתר בדבר.

והגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א ענה, שמעולם לא נתכוין המוכר למכור את הרכב עצמו לגוי, אלא רק את החמץ שבתוכו, וכמו שכתב החתם סופר, דמהאי טעמא אין כלי החמץ חייבים טבילה לאחר הפסח, שהרי אין המוכר מוכר את הכלים עצמם אלא את החמץ שבתוכם. ולכן בודאי מותר

האם בן חו"ל יכול להאכיל את אביו חמץ באחרון של פסח?

ג. שאלה: בן חו"ל הגיע לארץ ישראל למשך ימי הפסח, כדי לשהות עם אביו הזקן הזקוק לעזרה וטיפול באופן שוטף. האם מותר לו להאכיל את אביו חמץ באסרו חג של פסח שהוא יו"ט שני של גלויות עבורו, או שאסור לו להתעסק עם חמץ ויבקש מאחר לעשות זאת במקומו?

להשביע לבהמה. ובשער הציון ס"ק ע"ה נסתפק האם הוא איסור דאורייתא, דחשיב הנאה גמורה, וא"כ גם בכל איסורי הנאה אסור הדבר, או שרק משום חומרא דחמץ אסרו חז"ל הדבר. ומ"מ יש ללמוד מכאן דאסור לבן ליהנות מן החמץ במה שאביו אוכלו ושבע בו, דלא גרע מבהמת הפקר. [ויש לעיין בדבר, דהתם מיירי שמצא חמץ בביתו בפסח כמו שכתב המ"ב שם ס"ק כ"ו, והוא עובר על חמץ זה משום בל יראה, ואסור בהנאתו של החמץ. אבל כאן מיירי שהחמץ שייך לאביו, ומותר לאביו לקיימו ברשותו, ולדידיה כבר אינו פסח, והבן אינו עובר על חמץ זה באיסור בל יראה ואינו אסור

תשובה:

הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א ענה שאין מן הראוי שייאכיל הבן את אביו חמץ בזמן שהוא יו"ט של פסח לדידיה, ולא רצה להתיר הדבר. **והגאון רבי שלמה זלמן אולמן שליט"א** הביא ראיה לדבר, מהא דאיתא בשו"ע סימן תמ"ח סעיף ו': אסור להאכיל חמצו בפסח אפילו לבהמת אחרים או של הפקר. וביאר המ"ב ס"ק כ"ח הטעם: דיש לו הנאה במה שממלא רצונו

יש להקל במקום כיבוד אב דאורייתא, ובפרט שמסתמא ניחא ליה לאב בשימושו של הבן, ולא ירצה שיעשה זאת אחר במקומו. ועל כן המקל בדבר יש לו על מה שיסמוך.

וגם הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א הסכים דיש לאסור לבן להאכיל את אביו מדינא שמא יאכל מן החמץ בשעה שמאכילנו, וכמו שמצאנו בחמץ של גוי ברשות ישראל שצריך מחיצה לפניו שמא יאכלנו כמ"ש השו"ע סימן ת"מ ס"ב, ואע"פ שאינו עובר עליו, כ"ש שיש לאסור להתעסק עם החמץ לבשלו ולהאכילו לאחר שמא יאכלנו. ומ"מ אם אין מי שיאכיל את האב בשום אופן יש להקל.

והגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א הסכים דלכתחילה בודאי יש לאסור הדבר ולבקש מאחר להאכיל את אביו ביו"ט שני שלו, אמנם בשעת הדחק צידד להקל בצירוף כמה טעמים: א. דבשו"ע הרב סימן תצ"ו ס"א: בני חוץ לארץ שבאו לארץ ישראל אף על פי שדעתן לחזור אין עושין אלא יום אחד כבני ארץ ישראל ויש חולקין. ומשמע דס"ל דהעיקר כדעה ראשונה, וכן הוא מנהג חסידי חב"ד, דבארץ ישראל לעולם אין נוהגין יו"ט שני של גלויות. וא"כ לדעה זו אין איסור חמץ נוהג באיסורו חג גם לגבי הבן. ב. אם האב זקוק לעזרה תמידית ואינו יכול לעשות צרכיו לבדו, דינו לכל הפחות כחולה שאין בו סכנה ויש להתיר עבורו כל איסורים דרבנן, ומכיון שיו"ט שני של גלויות הוא דרבנן

האם אפשר לשתות ארבע כוסות ע"י קש?

ד. שאלה: יש אנשים שקשה להם לגמוע רביעית בבת אחת, והם מבקשים למצוץ את היין או המיץ ענבים ע"י קש מן הגביע. האם ניתן לקיים מצות ארבע כוסות באופן כזה?

תשובה:

ידי חובתו אלא להדעות שיוצאים בכדי אכילת פרס.

אמנם הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א חילק בין כוס רגילה שמכניסים לתוכה קש, לבין כוס שהקש הוא חלק ממנה, דבכוס שהקש הוא חלק ממנה יש לומר שמכיון שהדרך היא לשתות מכוס כזאת לאט, א"כ שיעור שתית רביעית בכוס כזו הוא ארוך יותר מבכוס רגילה, וכל ששתה ברציפות כפי יכולתו חשיב בתוך כדי שתית רביעית. **והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א** אמר שיש קש רחב שניתן לשתות באמצעותו רוב רביעית בכדי שתית רביעית, ובזה יצא לכל הדעות. ואם אינו יכול, ישתמש בקש רגיל ויסמוך על הדעות שאפשר לשתות עד כדי אכילת פרס.

הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א ענה: אפשר לצאת ידי חובה באופן כזה, אבל יותר טוב לשתות כרגיל. ואילו **הגאון רבי שלמה זלמן אולמן שליט"א** אמר דאין לעשות כן אלא בשעת הדחק ממש, דהנה הרמ"א בהלכות פסח (סימן תע"ב ס"ט) כותב: וצריך לשתות השיעור שלא בהפסק גדול בנתיים. וכתב המ"ב (סק"ד): דהיינו שלא ישהה בשתיית רוב הכוס יותר מכדי אכילת פרס כו', ולכתחלה יש לזוהר שלא לשהות בשתיית רוב הכוס יותר מכדי שתית רביעית לחוש לדעה ראשונה המבואר בסימן תרי"ב ע"ש, ע"כ. ומכיון שבשתייה בקש אי אפשר לשתות רביעית בכדי שתית רביעית, א"כ לא יצא

שכר חדר במלון בפסח ומצא בירה במקרר, מה יעשה?

ה. שאלה: מעשה באדם ששכר חדר בבית מלון בתוך ימי הפסח, ומצא במקרר הנמצא בחדרו בקבוקי שתיה שהעמידה שם הנהלת המלון על מנת שהאורחים יוכלו להשתמש בהם וישלמו עליהם אחר כך למלון, והנה בין הבקבוקים ישנו בקבוק בירה שהוא חמץ גמור. מה יעשה האורח?

תשובה:

לדון דאף אם אין מכוין לקנות הבקבוק אלא כוונתו לשלם תמורת הרשות להזיק את החמץ של הגוי, מכל מקום הגוי מכוין בזה למכירה גמורה, ושמה יש לאסור הדבר. ולכן עדיף טפי שלא יגע בחמץ אלא יעשה מחיצה בינו לבין החמץ באופן הנ"ל וכדומה. וכן הסכים **הגאון רבי שלמה זלמן אולמן שליט"א**.

והגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א הורה שבכל גוני יותר טוב להעמיד מחיצה בינו לבין החמץ ולא יתעסק עמו כלל.

ואילו הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א הורה שבכל גוני עדיף טפי שיזרוק את הבקבוק וישפוך את החמץ. ואף אם יצטרך לשלם בעדו, אין זה משלם על החמץ אלא על הנזק שגרם למלון בנטילת הבקבוק. ואף אם בעל המלון ישראל, ולא גרם לו נזק בנטילת הבקבוק שהרי היה אסור עליו בהנאה, מכל מקום הכסף שמשלם אינו בעד עצם המשקה, שהרי על פי דין תורה אינו צריך לשלם כלום בעד המשקה, אלא גזילה בעלמא היא שבעל המלון גוזל ממנו, ואין כאן איסור הנאה מחמץ.

וכן הסכים הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א שהכסף שמשלם לבעל המלון אינו דמי החמץ אלא תשלום על מי שהזיקו לפי דעתו. והביא קצת ראיה מהא דתנן בפסחים [פ"ג מ"ד] שהאוכל תרומת חמץ בפסח פטור מלשלם, ומהלשון פטור משמע שאין איסור בדבר, שהרי לא אמרו: לא ישלם, ומשמע שאם ישלם אינו מכשיל את הכהן באיסור הנאה מן החמץ שאכל.

וכל זה אם הגיע למלון בתוך הפסח, אבל אם הגיע למלון קודם הפסח בודאי ראוי לשלם עבור החמץ ולהוציאו מרשותו.

לכאורה עומדות בפני האורח שתי אפשרויות: לשפוך את הבירה ולזרוק את הבקבוק, או להשאירו במקרר ולא לגעת בו בחג. והנה באפשרות הראשונה יש לדון, שאם המלון נמצא בבעלות יהודי, ובשעה שהאורח יצא מן המלון יתחייב בתשלום עבור הבקבוק החסר, נמצא שבעל המלון היהודי נהנה בגללו מחמץ בפסח. ומאידך, אם ישאיר את הבקבוק במקרר יש לדון שעובר בזה על איסור בהשהיית חמץ ברשותו. ואף שאין החמץ שלו, שאין המלון מקנה לו את הבקבוק בעצם כניסתו לחדר, אלא רק כשנוטלו על מנת לשלם למלון תמורתו נעשה שלו, מכל מקום אסור להשהות ברשותו חמץ של אחר שמא יאכל ממנו, ובפרט בזה שמוותר לאורח להשתמש בחמץ ולשלם את תמורתו, בודאי איכא למיחש לזה.

והורה הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א שאם יכול לשפוך את הבירה בלי שבעלי המלון יידעו על כך, יעשה כן. ואין בזה משום גזל, שהרי הבירה אסורה בהנאה גם על בעל המלון שעובר עליה בבל יראה ובל ימצא. ואם ישאלוהו אודות הבקבוק יכול לומר שהוא לא שתה ממנו. וכן הורה **הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א**. ואם אינו יכול לעשות כן, ישאיר את הבקבוק בתוך המקרר, ויעשה סימן על המקרר מבחוץ שאסור לו לפותחו כל ימי הפסח, ובזה תיחשב דלת המקרר כמחיצה בינו לבין החמץ, ובאופן כזה יכול להשהותו ברשותו בפסח, מכיון שאינו שלו ולא יבוא לאוכלו ע"י המחיצה.

וכל זה במלון שבבעלות ישראל, אבל אם המלון בבעלות גוי אסור לשפוך את החמץ אם לא ישלם את תמורתו, שהרי גזל גוי אסור. ואם ישלם בעדו יש

מכתבים למערכת

יאביד היחיד ברכה היקרה הזו, עכ"ל, ואמנם בשו"ת אור לציון ח"א סימן מח כתב שבדואי ע"פ קבלה יש מעלה וחשיבות לברך ברכה זו ולכן מי שרוצה יכול לברך בשם ומלכות יעו"ש, וכן כתב לדינא בח"ד פרק נד תשובה יא, ומ"מ הנהוגים כן אין למחות בידם. ועכ"פ בודאי שהכא יש לברך בלא שם ומלכות. (ב). ואודות השאלה אם שלח שוקו והחמיץ, מחמת שהאחסון לא נכון, בודאי שלא יצא יד"ח כיון שלא הביא אוכל, וכמו שהארכתי בספרי שערי יוסף הל' משלוח מנות.

ג). ואודות השאלה אם יש מעלה שיעביר את המשלוח אחרי פורים, אם הכין אותו, שהגנן קופשיץ והגר"ע פריד השיבו שאין ענין במשלוח מנות אחרי פורים, ואולם הגר"ש גרוס, השיב שיש עניין בזה כמו מתנות לאביונים, ולענ"ד שאני התם במתנות לאביונים שהוא מדין צדקה וכמו שהארכתי בספרי שערי יוסף הל' פורים בסוף הספר במאמר בגרדי מתנות לאביונים, ושוב ראיתי בד"ח הנ"ל בספר דברי יחזקאל שלא יעבור היינו דוקא לגבי קריאת המגילה אבל לא לגבי משלוח מנות וכמו שמצינו לגבי פורים המשולש, וראה מה שהארכתי בזה בספרי שערי יוסף הל' משלוח מנות, ושם כתבתי שאף אם נזכר בזה לאחר השקיעה, מ"מ יתנו לחבירו שנמצא עדיין בסעודת פורים. [מלבד מה שהגר"י זילברשטיין שליט"א הסכים שיש בזה משום מידות טובות ושולם בין אדם לחבירו].

הגאון רבי אליעזר רבינוביץ שליט"א כתב לנו על מה שדנו בגליון פרשת צו:

דבר השאלה בהא דכתב הרמ"א שאין לומר ברכה שלאחר המגילה ביחידות רק בציבור, מה הדין השומע בציבור והוכרח לילך לפני הברכה, או להיפך מי שקרא ביחיד ותיכף בא לביהכ"נ ושם כעת מברכים הברכה, והבאתם הכרעת גדולי הפוסקים דתרתו בעיני הן שמיעה בציבור והן אמירת הברכה, ולכאורה ה"ה לפי"ז כלפי הלל ב"ר"ח לסוברים שמברכים רק בעשרה שג"כ בעיני תרווייהו.

אכן בגוף הענין בברכה שלאחר המגילה יש לציין למש"כ הערוך השולחן שם בסימן תרצ"ב (ס"ה) וז"ל: ודע שהביאו זה בשם ירושלמי [ב"י בשם א"ח] ואני לא מצאתי זה בירושלמי ושם אחד מהראשונים לא הזכירו זה ובשבילי הלקט מביא מנהג שתי ישיבות לברך לאחריה גם ביחיד וכמדומה שכן מנהג העולם.

- וראה בכה"ח סימן תר"צ (ס"ק קפ"ד) שהביא כן בשם הרבה פוסקים. **ועפ"י** הוורו כמה גדולים שעכ"פ במנין של נשים כיון שיש צד שדין כעשרה כלפי מקרא מגילה, כמש"כ הרמ"א בסימן תר"צ ס"ח, שוב יש לומר ברכה זו, דהוי כעין ס"ס שמה א"צ מנין ושמה יש כאן מנין, ולפי"ז יש מקום לצרף גם קטנים לענין זה.

ויש לדון עוד במנין שיש ששה ששומעים כעת מגילה והשאר משלימים דלכאורה הוי כמנין לכל מילי ושוב יש לומר ברכה זו, אך יש לפלפל האם בעיני עשרה הנהוגים פורים בד"ח או שאפשר לצרף גם בני כרך בעיר או להיפך דס"ס איכא פרסומי ניסא וצ"ע.

הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א ביקש לכתוב בשמו על מה שהבאנו בשמו בגליון פרשת צו ואלו דבריו:

אודות השאלה השבוע שאחד כתב ליתן שקל עבור הקפה בביהמ"ד שלא על דעת הגבאים, האמת אני לא הבנתי השאלה בדיוק לכן אמרתי שיכול ליקח אחוזים אבל האמת הוא כמו שכתבו שאר הפוסקים שליט"א כיון שגנב מכל אחד ואחד שקל חייב להחזיר לכל אחד אם יכול והשאר שנשאר יתרום לביהמ"ד לעשות בו צרכי רבים בעילום שם כדי שלא יהנה מהגניבה כלום.

הגאון רבי יוסף אביטובל שליט"א כתב לנו על מה שדנו בגליון פרשת צו ואלו דבריו:

א). אודות השאלה, מי ששמע את המגילה בציבור ואח"כ הלך מחמת שהיתה שעתו דחוקה אם יכול לברך הרב את ריבנו וכן להיפך, בירושלמי בפרק ד' ממגילה ה"א איתא "מברך לפני ולאחריה אמר רב שמואל בר אבדימאלמדו ברכת התורה מברכת המזון אלא לרבים" ומבואר שאין לברך הברכה שלאחר המגילה אלא בעשרה, ואמנם בביאור הגר"א שם ביאר דהיינו על קריאת התורה שאין לברך אחריה אלא בעשרה, ואולם באורחות חיים הלכות מגילה אות ז' כתב שמזה לומדים שאין מברכים ברכת הרב את ריבנו אלא בציבור, וכן כתב ברמ"א שם, ושכן כתב בכל בו וז"ל: ואין לברך אחריה אלא בצבור".

ואמנם בשו"ע ס' תרצ"ב ס"א כתב "ולאחריה נוהגין לברך הרב את ריבנו וכו', אם לא בירך לא לפני ולא לאחריה, יצא". ומדברי השו"ע לא מבואר שבעיני עשרה לברכת הרב את ריבנו, ומאידך ב"י הביא דברי האורחות חיים שאין מברכים ברכת הרב את ריבנו אלא בעשרה ובע"כ דכן ס"ל לדינא. ובביה"ל ד"ה אלא, האריך בזה דאמרין סב"ל ולא יברך, ומ"מ כתב בפרי מגדים במשב"ז סק"ז שיאמרנה בלא שם ומלכות,

ואמנם בכה"ח ס' תרצ"ב ס"ק ככד כתב שמדברי הב"י שלא העתיק דין זה בשו"ע נראה דלא ס"ל וס"ל שגם יחיד מברך ברכת הרב את אריבנו, וכן כתב בערוך השולחן, וכן כתב בספר מאמר מרדכי שהמנהג פשוט לברך אותה אף ביחיד, וכ"כ בבא"ח פרשת תצוה הלכות פורים הלכה יג ושכן המנהג. ובמועד לכל חי סימן לא אות קח כתב לדינא "ברכת שלאחריה דוקא בציבור, וביחיד לא יזכיר השם, ובנוסח הברכה לא יאמר האל הרב דכבר אמר אליהו וכו' ובערוך השולחן מסיק דגם היחיד מברך לאחריה". ובכה"ח שם כתב "ומיהו עיין תפילה לדוד דף פו ע"א שכתב דלענין ברכה של אחריה תליא במנהג, ופה עיין קידוש"ו אין מברכין ברכה של אחריה אלא בעשרה, יעו"ש, אמנם כבר כתבנו לעיל סימן תס"ח דעתה נתרבו אוכלסין בירשת"ו מעמים שונים וכל קהל וקהל עושה כמנהגו, ויש להם על מה שיסמוכו יעו"ש, וע"כ בדבר זה יש בו פלוגתא הולכין אחר המנהג, ונהרא נהרא ופשיטיה, ומ"מ אף במקום שאין נוהגין לאומרה אלא בעשרה, יש לו ליחיד לאומרה בלי שם ומלכות, שלא

גליון זה נודב לעילוי נשמת הגה"ח רבי יוסף טוב ליפא זצ"ל סופר סת"ם בן הגה"צ רבי שמואל דוד הכהן זצ"ל ראב"ד חוסט נלב"ע ג' שבט תשמ"ט. ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הגה"ח ר' שמואל דוד פרידמן שליט"א בעמח"ס הנפלאים "שדה צופים" מצווה ועושה ועוד

גליון זה נודב לעילוי נשמת האשה החשובה מרת אסתר לאה ב"ר אביגדור ע"ה קופרשטיין ת.נ.צ.ב.ה. הונצחה ע"י משפחתה שיחי

גליון זה נודב ע"י ידידינו עוז הרבני הנגיד הגאון החסיד מגדולי מרביצי תורה בדורינו רבי שמואל דוד פרידמאן שליט"א מח"ס הנפלאים 'שדה צופים' 'מצווה ועושה' 'בדידי הוה עובדא' ועוד לעילוי נשמת מורי רובי גאון ההוראה, פוסק הדור, רבן של ישראל מרן רבינו שמואל ב"ר יוסף צבי הלוי וואזנער צצוקלה"ה - בעל 'שבט הלוי' עלה בסערה השמימה ליל התקדש החג תשע"ה. ת.נ.צ.ב.ה.

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידיד נפשי מחותני היקר עדין הנפש ואציל המידות רב פעלים לתורה ולחסד מחנך בחסד עליון הרה"צ ר' יעקב סאפרין שליט"א בנו של כ"ק האדמו"ר מקאמארא שליט"א לרגל שמחת אירוסית בתו תחי' עב"ג הבה"ח העילוי כמר אהרן וובר נ"י מבחידי ישיבת בעלזא ביתר בנו של ידידינו עוז צנא מלא ספרא מרביץ תורה בשיעוריו הנפלאים רבות בשנים בעיר בית שמש הגה"ח ר' אלי יואל וובר שליט"א

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידידינו עוז רב פעלים לתורה ולחסד עדין הנפש ואציל המדות הרב החסיד ר' בנימין רוזנבלט שליט"א ראש הקהל דחסידי באיאן בבית שמש לרגל שמחת אירוסית בתו תחי' עב"ג הבה"ח העילוי כמר נפתלי צבי הרצל נ"י מבחידי ישיבת באיאן מודיעין עילית בן הרב ר' גרשון שליט"א והברכה אחת הוא לאביו מייסד ובונה הקלוז דחסידי באיאן בבית שמש הרב החסיד ר' מאיר רוזנבלט שליט"א

י"ל ע"י הצב"י משה פריד בלאאמו"ר הרב עמרם שליט"א בן מו"ר הרב סנדר זצ"ל קרית בעלזא בית שמש יצ"ו

העלון עבר הגהה הלכתית של הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א דומ"ץ דקהל מחזיקי הדת בעיה"ק ירושלים תובב"א ונשיא המערכת